

Het MAB vóór 50 jaar

Juli en september 1948

Prof. Dr M.A. van Hoepen

Het julinummer opent met twee preadviezen over 'Het beroepsgeheim van de accountant in overheidsdienst'. Deze zijn al besproken in het overzicht van het juninummer. In het julinummer is ook opgenomen een 'Samenvatting van de gedachtenwisseling welke in aansluiting aan de uitgebrachte prae-adviezen heeft plaatsgevonden'. De discussie in de gecombineerde NIVa/VAGA-vergadering vindt haar hoogtepunt in de aanbeveling tot '... het instellen van een studiecommissie ..., teneinde voor overheidsaccountants tot klaarheid te komen'.

Lod.S. Beuth zet zijn bijdrage uit het juninummer voort met een pleidooi voor het 'nieuwe, vrije beroep' van 'De zelfstandige levensverzekeringsadviseur' (bij voorkeur universitair geschoold). Ook thans weer een hoog 'ego-gehalte' ('Een bijzonder aardig geval uit mijn praktijk was het volgende ... Zo adviseerde ik ...').

R.J. Ovezall reageert in 'Economisch vacuum' op de bijdrage van Prof. Dr. J.F. ten Doesschate in het februarinummer (onder gelijke titel). Hoewel Ten Doesschate in februari schreef '... dat het niet zijn bedoeling (was) het gevolgde Overheidsbeleid te critiseren ...' schreef ik indertijd over hekelen. Zulks is ook Ovezall niet ontgaan: '... men kan uit zijn betoog bezwaarlijk opmaken dat de schrijver het standpunt van de Overheid weet te waarderen ... In de door Prof.

Ten Doesschate gesignaleerde gevallen van als fiscale winst aangemerkte kostenbestanddelen vindt feitelijk in een inkomstenheffing een stukje vermogensheffing plaats ... ' (MAvH: doordat kostprijzen slechts op historische grondslag mochten worden berekend en/of loon- en prijsverhogingen niet in de kostprijs mochten worden doorberekend). Ovezall ('... hoewel het geenszins mijn bedoeling is de handschoen voor de Overheid op te nemen ...') acht zulks te rechtvaardigen, omdat '... de oorlogsinspanningen, welke de Overheid zich heeft getroost, ten behoeve van de gehele gemeenschap zijn gebracht ... en dus ook op een of andere wijze door deze gemeenschap zullen moeten worden gedragen ... Het probleem is ... niet zozeer *dat* het gebeurt ..., doch eerder op welke *wijze*, in welk *tempo* en in welke *mate* ...'.

'Als accountant, gevestigd v^{er} van het Vaderland ...' bespreekt K. Gerhardt het onderwerp 'Accountant/Belastingadviseur op Curaçao'. Hoewel '... de belastingwetgeving (op Curaçao) nog veel eenvoudiger (is) en de tarieven lager (zijn) dan in het Vaderland ... kent (men) een regeling van het instituut 'belastingadviseur' ...; praktizijns (MAvH: dat zijn notarissen en advocaten) kunnen zonder meer als zodanig optreden, anderen moeten ... voorzien zijn van een schriftelijke toelating, afgegeven door of vanwege de Gouverneur ... Na vestiging van de eerste Instituutsliden ..., in 1938 en 1939, werden in toeneemende mate van hen diensten gevraagd voor de behandeling van belastingzaken ... Het lidmaatschap van het NIVa geeft vrijstelling ... van het (voor toelating van niet-praktizijns vereiste) ... examen ... Hun weg was in deze zeker ge-effend door de Gouvernements-accountant, die een der leden was van de examencommissie'. De accoun-

Prof. Dr. M.A. van Hoepen is hoogleraar bedrijfshuishoudkunde en accountancy EUR, vennoot (d.m.v. beroepsvennootschap) van Deloitte & Touche Registeraccountants, lid van de Raad voor de Jaarverslaggeving en de Raad Ondernemingskamer Gerechtshof Amsterdam.

tant kan volgens Gerhardt 'optredend als belastingadviseur ... een subjectieve houding ... aannemen ...; noch door de cliënt, noch door de inspectie (zal) iets anders van hem verwacht worden ...'.

In de rubriek 'Uit het buitenland' signaleert Ch. Hageman twee publicaties. De eerste betreft 'Reserves Provisions Liabilities' (in: *The Accountant*, 13 september 1947, schrijver niet genoemd). Uit de '... Companies Bill ...' vloeit voort, dat menige post die vóór enige jaren zou worden omschreven als reserve en laatstelijk als provision, nu moet worden opgenomen als liability ...'. Onder de 'liabilities' vallen ook alle '... disputed or contingent liabilities ... (waarvan) het bedrag met vrij grote nauwkeurigheid kan worden geschat ... waar het bedrag niet kan worden bepaald met vrij grote zekerheid ... (is sprake van) ... voorzieningen'.

De tweede publicatie is 'Internal Audit in Relation to Professional Auditors' (P.M. Rees, *The Accountant*, 4 en 11 oktober 1947). De schrijver benadrukt, dat '... interne controle en internal audit niet hetzelfde is ... De goed georganiseerde internal audit moet ... voor een belangrijk deel ... de leemte overbruggen (die ontstaat doordat) ... het niet tot de taak van de ... public accountant wordt gerekend om verliezen ontstaan door inefficiency, te voorkomen of aan te wijzen ...'. De verhouding en samenwerking tussen de interne en externe accountant wordt belicht. Nergens kan evenwel (nog) de functie van de interne accountant als zekerheidsleverancier van managementinformatie worden ontwaard.

Het julinummer wordt afgesloten met vier boekbesprekingen en het Repertorium. Opmerkelijk is de beoordeling door Drs. J. de Jong van de Rotterdamse dissertatie 'Enige grondslagen voor de balans der onderneming' van Jac. de Roy. De slotbeoordeling luidt onomwonden: 'Deze dissertatie kan naar mijn mening niet als een verrijking van de Nederlandse bedrijfseconomische literatuur worden gekenschetst'.

Het septemбернаummer opent met twee redactionele mededelingen. De eerste is een droeve: 'het onverwachte heengaan van ... Dr. Nico J. Polak ...'; de redactie houdt hem in herinnering als '... een voortreffelijk mens, een wetenschappelijk man van formaat, een sieraad voor het

hoger onderwijs in de bedrijfseconomie en voor het accountantsberoep'.

De tweede mededeling '... stemt tot verheugenis ... de opening van Economische Faculteiten aan de Groningse Universiteit en de Vrije Universiteit te Amsterdam en de stichting van een leerstoel in de bedrijfshuishoudkunde aan de Universiteit van Indonesië te Batavia ...'. Hiermee gaat gepaard dat drie '... medewerkers van ons blad ... worden benoemd ... tot gewoon hoogleraar in de bedrijfshuishoudkunde ...': Dr. J.L. Mey (Groningen), Dr. F.L. van Muiswinkel (VU) en Dr. J.F. Haccoû (Batavia).

Doordat '... het dividendbeperkingsbesluit (was) afgekondigd, terwijl een verdere verhoging van de winstbelasting voor de deur (stond) en het betrokken worden van rechtspersonen in de vermogensbelasting waarschijnlijk (was) ...' hadden, begunstigd door het Liquidatiebesluit 1941, ruim 5000 naamloze vennootschappen '... het firmakleed aangetrokken ... Het ... kleed, dat ze toen aantrokken, past hun niet, nog steeds gevoelen ze zich onwennig in die hun opgedrongen kleedij ... Het verlangen ... naar de weg terug ... is sterker geworden, toen het tarief van de vennootschapsbelasting bij de wet Belastingherziening 1947 werd verlaagd en werd vastgesteld dat de vermogensbelastinglichamen niet meer geheven zouden worden ...'. Prof. Dr. P.J.A. Adriani bepleit in 'De weg terug' een terugwerkende kracht '... vanaf het eerste boekjaar na 31 December 1945 ... (bij de) oprichting van een N.V. ... waarin alle activa en passiva der bestaande 'firma' ... worden ingebracht'.

T. Keuzenkamp schrijft 'Naar aanleiding van het Belgische wetsontwerp houdende de oprichting van een instituut der bedrijfsrevisoren'. Keuzenkamp vergelijkt het Belgisch wetsontwerp met '... het hier te lande nog steeds aanhangige wetsontwerp 'Vaststelling van regelen betreffende het accountantswezen' ...'. Voor veel zaken geldt: 'Tout comme chez nous'. Op een aantal punten acht hij het Nederlandse wetsontwerp echter verre te prefereren, met name waar het de toelating van de eerste leden betreft: '... nagenoeg iedere boekhouder en ieder die op het gebied van accountancy wel eens geliefhebberd heeft, kan zich als lid van het Instituut van bedrijfsrevisoren aanmelden en zich de ... lelijke titel bedrijfsrevisor ... aanmeten'. Dit, in combinatie met '... de eis

... van de zijde der experts-comptables ... behelzende de toelating als leden van het Instituut van vreemdelingen gedomicilieerd in België ... (op basis van) wederkerigheid ...' vervult hem met afgrijzen. 'Men stelle zich deze invasie van Belgische boekhouders in het Instituut van registeraccountants eens voor!' Bepaald nog geen Beneluxgedachte.

Drs. W.J. van de Woestijne schrijft (uitgebreide) 'Beschouwingen naar aanleiding van de bedrijfskostenstatistiek van de Groothandel in Kruidenierswaren 1946'. Voor de contemporaine lezer bevat de bijdrage weinig opmerkelijks. Van de Woestijne signaleert als opvallend feit nog, dat in deze uitgave van het 'Centraal Bureau van de Statistiek ... als maat van de spreiding ... de 'gemiddelde afwijking' (wordt) gebruikt ... (in plaats van de) in statistische studies veel meer gebruikt(e) ... gemiddelde quadratische afwijking'.

F. Kupers besteedt aandacht aan 'Frankrijks plannen'. Deze bijdrage zal in het oktobernummer worden voortgezet en in het novembernummer worden afgesloten. De auteur wil in zijn bijdrage '... waar daartoe aanleiding bestaat, meer in het bijzonder aandacht schenken aan bedrijfs-economische problemen ...'. De drie artikelen overziende, concludeer ik dat er maar 'weinig aanleiding' bestond. In het septembernummer bespreekt Kupers met name de achtergrond en opzet van het zogenaamde plan Monnet ('Premier plan de modernisation et d'équipement'). 'Twee structuurverschijnselen in de Franse economie, het ene ... (de sterk verouderde toestand van het Franse productie-apparaat) ... met in het bijzonder economisch schadelijke gevolgen, het andere ... (sterke centralisatie van de Franse industrie) ... met vooral sociaal euvele consequenties ...'. Het ...'naast elkaar stellen van ... het plan Monnet en ons Centraal Economisch Plan ... (doet de auteur besluiten:) ... Zo ziet men hoe het feit dat de plangedachte in Nederland veel meer verbreid is dan in Frankrijk en hoe het verschil in volksaard – een zuiver ambtelijke planning bijvoorbeeld als de Nederlandse ware in Frankrijk met zijn individualisme en voorkeur voor improvisatie niet wel denkbaar – hun stempel drukken op de plannen in beide landen'. De auteur vergelijkt het plan Monnet met 'het recept voor een jachtschotel van de hand van een vegetariër'. In de okto-

berbijdrage van Kupers worden de uitkomsten van 1947 vergeleken met het plan. Door '... de onvoldoende hoeveelheid steenkool, ... de voortschrijdende inflatie, ... deviezenschaarste ..., de catastrophaal slechte oogst in 1947 ... en de financieringsmoeilijkheden ... voor een aantal bedrijfstakken ... is sprake geweest van een slechts zeer gebrekkige verwezenlijking van het plan Monnet in 1947'. In het slotartikel in november worden de 'Rapports et travaux sur la décongestion des centres industriels' besproken. 'Het geheel der rapporten dat zich met deze materie bezig houdt, draagt een heteroog karakter ... De (door congestie opgeroepen) ... ongewenste toestanden ... zijn van sociale aard ...: verscherping van de klassetegenstellingen ... onvoldoende beschikbare woonruimte ... slechte gezondheidstoestand ... overvolle vervoermiddelen ... 'asfaltcultuur' ...'. De voor- en nadelen van 'décongestion' zijn echter moeilijk onder een noemer te brengen: 'hoe kan men zulke geheel verschillende genoegens vergelijken als te verkrijgen van bioscoopbezoek enerzijds en van de serene contemplatie van een schone zonsondergang anderzijds?'. Kupers vermoedt, dat het voor 'décongestion' opgezette '... veel omvattend(e) programma ... bij de huidige schaarste nog wel even in de la zal blijven'.

Keren we na dit vooruitlopen op de afleveringen van het vierde kwartaal (er zal dan nog genoeg opmerkelijks te melden zijn) terug naar het septembernummer, dan rest mij nog slechts te melden dat dit wordt afgesloten met een boekbespreking, een lijst van ingekomen boeken en het Tijdschriftenrepertorium. De boekbespreking (door J.H. Textor) betreft G.H. Rigter: 'Kamerstijl en Overheidsadministratie'. Er is nauwelijks sprake van een boekbespreking, slechts van 'een compliment ... voor de wijze, waarop (de auteur) zich van zijn taak heeft gekweten ... Er mag trouwens ook niet worden verwacht, dat wij tegen dit boek belangrijke bezwaren naar voren zouden brengen ..., omdat de scribent op onze instigatie werd uitgenodigd ...'. De recensent verwacht niet 'dat de afschaffing (van de kameraalstijl in de overheidsadministratie) ... reeds spoedig (zal) zijn te verwachten, want een stelsel, dat van overheidswege wordt toegepast, heeft, tengevolge van het anti-revolutionnaire karakter der ambtelijke verhoudingen, een taai leven'.

Bij de ingekomen boeken worden twee 'klassiekers' gemeld: 'Grondslagen der Bedrijfseconomie' (S. Kleerekoper) en 'Handel en Marktwezen in goederen' (J.F. Haccoû). In het Tijdschriftenrepertorium valt het aantal 'anti-vervangingswaarde bijdragen' op, onder meer H.

van Hensbergen in Maandblad voor Handelswetenschappen en Handelspraktijk (mei 1948): 'Critische beschouwingen over de Vervangingswaardeleer' ('de verklarende taak wordt door de normatieve overwoekerd') en H. van Duyn (zie MAB mei 1948).